

De Europese Commissie,
t.a.v. commissaris Karmenu Vella

c.c. commissaris Phil Hogan

Den Haag, 15 november 2017

Geachte heer Vella,

U heeft eerder Nederland derogatie van de maximale bemestingsnorm verleend zodat Nederlands extra dierlijke mest mag uitrijden. Dit jaar loopt de derogatie af en zal u opnieuw moeten beslissen over of Nederland wederom derogatie krijgt voor de jaren 2018-2021, en zo ja, onder welke voorwaarden. Goedkeuring door de Europese Commissie van het nieuwe 6^e actieprogramma nitraatrichtlijn 2018-2021 is daarvoor een belangrijke voorwaarde.

Afgelopen zaterdag werden wij opgeschrikt door een artikel in NRC over grootschalige mestfraude in de provincies Brabant en Limburg¹. De onderzoeksjournalisten geven een nauwkeurige beschrijving van frauduleuze praktijken bij mestverwerkers, varkensboeren en andere betrokkenen, waardoor grote hoeveelheden mest niet volgens de regels worden afgevoerd, maar alsnog op het land terecht komen, met overbemesting tot gevolg. Deze signalen zijn echter niet nieuw. Zo maakt een rapport van Wageningen Universiteit van januari 2017² gewag van een nalevingsonderzoek door de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) uit 2015, waaruit blijkt dat slechts 61% van de mest-intermediairs zich aan de regels houdt. Dit rapport is destijds niet met de Tweede Kamer gedeeld. Het Nederlandse Planbureau voor de Leefomgeving gaat in de evaluatie meststoffenwet³ van april 2017 uitvoerig in op de vermoedens van grootschalige mestfraude en geeft aan dat in de zuidelijke zandgebieden de plaatsingsruimte voor mest tot ca 30% wordt overschreden. Bij navraag naar de omvang van de mestfraude vanuit de GroenLinks fractie in eerste instantie, en namens de Vaste Kamercommissie voor Economische zaken in tweede instantie, meldde de toenmalige Staatssecretaris slechts dat hij de Tweede Kamer niet kon informeren over de omvang van de mestfraude.⁴ Wij moeten vaststellen dat de Nederlandse regering gedurende de afgelopen jaren weinig aandacht heeft besteed aan de terugkerende signalen van ernstige mestfraude. Ook na de zeer verontrustende analyse van PBL in april van dit jaar kwam het niet tot adequaat ingrijpen van de zijde van de Nederlandse regering. Het Nederlandse parlement wacht intussen al meer dan een half jaar op een nadere reactie van de regering op de analyse van het PBL. Op basis van de nu bekende schatting, nader onderbouwd door het onderzoekswerk van NRC, is het zeer wel mogelijk dat de omvang van de mestfraude de te verwachten beleidseffecten van het 6^e actieprogramma in het zuidelijk landsdeel volledig overschaduwde.

¹ NRC Handelsblad, Het Mestcomplot, Joep Dohmen en Esther Rosenberg, 10 november 2017

² WUR e.a.: Effecten van het mestbeleid op landbouw en milieu, Velthof et al, januari 2017

³ Planbureau voor de Leefomgeving, Evaluatie Meststoffenwet 2016: Synthesrapport, van Grinsven et al, april 2017

⁴ Brief Staatssecretaris .d.d. 15 juni 2017, kenmerk DGAN-PAV / 17086540

Nederland is een zeer vee-dicht land. De milieudruk van de landbouw blijft onverminderd groot.⁵ Tegelijkertijd moeten we vaststellen dat Nederland zich onvoldoende inspant om de belasting door emissies vanuit de mest naar zowel het grond- en oppervlaktewater door nitraat, als ook de emissie naar de lucht door ammoniak verder terug te dringen. Het nu voorliggende concept 6^e actieprogramma nitraatrichtlijn omvat onvoldoende maatregelen, zowel t.a.v. noodzakelijke aanscherping van de mestregelgeving als ook op het terrein van toezicht en handhaving op die regels.

Naar inzicht van ondergetekenden handelt Nederland hiermee in strijd met de Nitraatrichtlijn, voldoet mogelijk niet aan het voor Nederland vastgestelde NEC-plafond voor stikstofemissie, ligt onvoldoende op koers voor het behalen van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water voor 2027 (eveneens met derogatie verkregen verlengde termijn) en voldoet niet aan de doelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijnen. In de bijlage bij deze brief vindt u daarvoor een nadere onderbouwing.

Dit is des te meer zorgwekkend, nu het concept actieprogramma zodanig vertraagd tot stand is gekomen, dat thans het voorstel nog tot 24 november ter inzage ligt voor publieksconsultatie, conform de wettelijke vereisten daarvoor. Dit betekent dat het Nederlandse parlement straks minimaal tijd zal hebben voor de behandeling van het actieprogramma, dat immers vóór 31 december bij u moet zijn aangeleverd. Naar inzicht van ondergetekenden kan het Nederlandse parlement hierdoor onvoldoende zijn controlerende taak vervullen.

Ondergetekenden doen daarom een beroep op u om Nederland te gelasten zich onverkort te houden aan zijn verplichtingen en daarop de komende jaren nauwlettend toe te zien.

Fundamentele herziening van het Nederlandse mestbeleid is nodig. Dat kan allereerst door drastische aanscherping van het nu voorliggende 6^e actieprogramma nitraatrichtlijn, de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en de fraudebestrijding. Het laat zich aanzien dat daarbij de buitenproportionele omvang van (delen van) de Nederlandse veestapel mede ter discussie zou moeten staan.

Hoogachtend,

Bas Eickhout, lid Europarlement namens GroenLinks

Rik Grashoff, lid Tweede Kamer van het Nederlandse parlement

⁵ Planbureau voor de Leefomgeving, tussenbalans van de leefomgeving 2017, Hiddo Huitzing et al, september 2017

bijlage

Naar inzicht van ondergetekenden handelt Nederland thans in strijd met de Nitraatrichtlijn, voldoet mogelijk niet aan het NEC plafond voor ammoniak, ligt onvoldoende op koers voor het behalen van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water voor 2027 en voldoet niet aan de doelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Ter nadere onderbouwing brengen wij het volgende onder de aandacht:

1. De Milieu Effect Rapportage voor het nu voorliggende concept- 6^e actieprogramma nitraatrichtlijn⁶ vermeldt in haar conclusies: *“Het pakket maatregelen zal een beperkt effect hebben op de landelijk gemiddelde nitraatconcentratie in het grondwater en geringe effecten op de N- en P- belasting van het oppervlaktewater (..) Verwacht wordt dat deze maatregelen onvoldoende effect zullen sorteren om gebiedsgemiddeld ook in het zuidelijke zand en lössgebied aan de nitraatnorm van 50 mg/liter te voldoen.”* Nu kan worden aangenomen dat de grootschalige mestfraude met name in het zuidelijk zandgebied forse negatieve impact heeft, kan verondersteld worden dat die impact aanzienlijk groter is dan het kleine –en overigens onzekere- positieve resultaat van de maatregelen uit het actieprogramma.
2. Al eerder stelde het Nederlandse Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in haar evaluatie van de meststoffenwet⁷ vast: *“De nutriëntendoelstellingen van de KRW kunnen in grote delen van Nederland echter niet worden gehaald.”* Uit de bovenvermelde milieu-effectrapportage inzake het 6^e actieprogramma kan worden opgemaakt dat het maatregelenpakket van het voorliggende 6^e actieprogramma slechts beperkt bijdraagt aan het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor 2027. In combinatie kan niet anders worden geconcludeerd, dan dat Nederland onvoldoende aankoerst op het behalen van de KRW doelen in 2027.
3. Het Nederlandse Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) stelt in haar PAS-monitoringsrapportage over 2016⁸ vast dat over de laatste 10 jaar er sprake is van *“een significant licht stijgende trend”* in de ammoniak concentratie in de lucht. Dit staat in schril contrast met Europese doelstellingen gericht op terugdringen van onder meer ammoniak emissies. Het RIVM stelt in bovengenoemd rapport op blz 34 ook vast dat er een deels onverklaarde tegenstrijdigheid bestaat tussen de gemeten toegenomen concentraties van ammoniak en de afgenomen emissies. Nu de emissies in belangrijke mate zijn gestoeld op modelberekeningen –waarbij uitgangspunt is dat men zich aan de regels houdt- , terwijl de metingen het feitelijke resultaat vastleggen, kan niet anders dan worden vastgesteld dat de emissies van ammoniak significant hoger liggen dan in rapportages tot heden wordt verondersteld. Er kan gevoeglijk worden aangenomen, dat de grootschalige mestfraude daarvoor een belangrijke verklaring is. Dit impliceert ook dat er gerede twijfel kan zijn of Nederland thans daadwerkelijk voldoet aan het door de EU vastgestelde, verplichte, NEC plafond voor de emissie van ammoniak. Met een stijgende, in plaats van dalende, depositie van stikstof in gevoelige natuurgebieden voldoet Nederland eveneens niet aan de Vogel- en Habitatrichtlijnen, waarin het terugdringen van bedreigingen voor de duurzame

⁶ Wageningen Environmental Research, P.Groenendijk et al, oktober 2017, rapport nr 2842

⁷ Planbureau voor de Leefomgeving, Evaluatie Meststoffenwet 2016: Syntheserapport, van Grinsven et al, april 2017

⁸ Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Sterkenburg et al, voorjaar 2017.

instandhouding van soorten en habitats, onder meer door vermessing, een belangrijke doelstelling is.

4. De eerder vermelde milieu effect rapportage voor het nu voorliggende 6^e actieprogramma nitraatrichtlijn vermeldt in haar conclusies op blz 46: *“De effecten van de maatregelen op de emissies van NH3, N2O, NOx, CH4, CO2 en fijnstof zijn gering.”* Nu al twijfel kan bestaan of Nederland thans voldoet aan het NEC plafond voor stikstofemissie, is er eveneens sterke twijfel of het nu voorliggende concept 6^e actieprogramma voldoende is om aan dit plafond te gaan voldoen. Dit klemt des te meer nu de Nederlandse PAS-aanpak er toe leidt dat op prognoses gebaseerde, fictieve, toekomstige, ruimte voor stikstofemissies nu al toegedeeld worden aan veehouderijbedrijven, terwijl op basis van de metingen die ruimte niet bestaat. Dit zal derhalve leiden tot verdere stijging van ammoniakconcentraties in de lucht, en dientengevolge hogere depositie.

Bijlage bij brief Eickhout en Grashoff namens GroenLinks,
15 november 2017.